

І. С. БАЛАНЧУК, С. Н. С.

КЛАСИЧНИЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ: ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ — ПОНЯТТЯ, ПЕРЕДУМОВИ, РОЗБУДОВА

Резюме. Що таке класичний дослідницький університет? Які поняття охоплює заклад вищої освіти інноваційного типу? Якими є передумови й особливості створення та функціонування закладу освіти нового зразка? З яких базових елементів складається такий освітній заклад? У чому полягають особливості навчання студентів у закладах вищої освіти, що спеціалізуються на дослідженнях? Як розробляються та вводяться в практику високі стандарти освіти в таких освітніх установах? Дати відповіді на ці та багато інших запитань автор спробує в пропонованій статті. З огляду на дані, зібрані за допомогою якісного відбору та аналізу широкого спектру профільної інформації, низки відповідної академічної та професійної літератури, офіційних документів, зокрема законів, постанов, директив тощо, а також низки сервісно-інформаційних та освітніх порталів провідних дослідницьких університетів світу, було розпочато наукове дослідження на тему створення, розвитку та функціонування класичних дослідницьких університетів в Україні та світі. У статті було окреслено передумови виникнення класичного дослідницького університету в Європі. Розтлумачено поняття академічного підприємництва і визначено який зв'язок існує між ним та дослідницькими університетами. Подано пояснення наукової співпраці в рамках моделі “трикутника знань”, окреслено базові особливості моделі. У статті виокремлено проблематику теми та наведено основні завдання, розкрито суть складових, які пов'язані з діяльністю дослідницького університету. Проаналізовано публікації науковців, мислителів та інших європейських і світових діячів, які займалися вивченням питання створення та діяльності дослідницьких університетів.

Ключові слова: дослідницький університет, інновації, трансформація, академічне підприємництво, аспірантура, наукові дослідження, заклад вищої освіти.

ВСТУП

Як можна здогадатися з назви статті, дослідницькі університети — це університети, в яких головна увага приділяється дослідженням професорів та аспірантів. Ці університети можуть бути менше зорієнтовані на навчання студентів, але все ж спроможні надати відмінний досвід для тих із них, які хочуть і мають змогу шукати знання та інформацію, яку пропонують дослідницькі університети.

Оскільки з усіма дослідницькими університетами пов'язані програми післядипломної освіти, пошукачі матимуть більше можливостей для спілкування з аспірантами на рівні бакалаврату. Це може дати уявлення про майбутнє чи сприяти співпраці в дослідницьких проектах, які проводять сучасні наукові спільноти університетів.

Головна місія дослідницького університету — проводити нові цікаві дослідження. Для цього йому необхідно надати найкраще обладнання своїм студентам та викладачам. Це плюс для студентів, які зорієнтовані на точні науки, тому що великі дослідні університети зазвичай мають доступ до новітніх технологій. На допомогу науково зорієнтованим студентам виникло

таке явище як “академічне підприємництво” [1], суть якого нерозривно пов'язана з діяльністю дослідницького університету.

Проблематикою цього дослідження постають класичні дослідницькі університети, а саме: основні складові та зміст поняття, тлумачення суті, передумови їх створення, головні особливості функціонування. З метою наближення до розв'язання цих проблем запропоновано ознайомитися з цією науковою статтею.

Головною метою статті є розкриття суті поняття класичного дослідницького університету, зокрема: ознайомлення з першими дослідницькими університетами, а також з його сучасними аналогами.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У процесі написання статті автор використовував наукові доробки низки науковців, мислителів і викладачів: В. фон Гумбольдт “Про внутрішню та зовнішню організацію наукових установ у Берліні” [2], Г. Іцковіц “Потрійна спіраль” [3], Г. Майер “Про критерії дослідницького університету” [4], наукові публікації Д. К. Гілмана [5], Д. Тейлора [6], Ф. Дж. Альтбаха [7], а також інтерв'ю та доповіді Л. Демаре, Ж. Плуєна

[8], Ж.-Ф. Ліотара [9], Б. Рідінгса, Ю. Хабермаса, Р. Барнетта [10] та ін.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

В умовах глобальної технологічної трансформації світу найважливішим джерелом конкурентоспроможності країн і регіонів є інновації. Провідну роль у формуванні інноваційної економіки відіграють наука й освіта. Основу інновацій становлять наукові розробки, процес комерціалізації яких у науці заведено називати академічним підприємництвом. Академічне підприємництво — це наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність закладів вищої освіти (ЗВО), що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів і з метою отримання прибутку [1]. Актуальність проблем впровадження інновацій у вітчизняну економіку в умовах її трансформаційних перетворень характеризує мала частка інноваційно активних промислових підприємств на рівні 16–18 % від загальної кількості та низький рівень наукоємності ВВП (у межах 0,95 %). У таких умовах потенційним джерелом створення та впровадження інновацій виступає академічне підприємництво, як генератор і накопичувач перспективних ідей та розробок, а також як фактор формування інноваційного потенціалу як окремих підприємств, так регіонів і національної економіки загалом [2].

Найкращим базисом для впровадження принципів академічного підприємства у світі загалом і в Україні зокрема виступають ЗВО.

Національні системи вищої освіти не лише в Україні, а й у всьому світі вступили в епоху постійного пошуку шляхів розвитку. Це насамперед пов'язано з тим, що запити, які пред'являються університетам, випереджають їх можливості для адекватної відповіді. В умовах постійної та наростаючої переважаності університети мають доволі обмежену здатність до відповіді внаслідок традиційної (а отже, дещо застарілої) університетської інфраструктури [12].

Питання ролі та внеску університетських досліджень в інноваційні процеси окремих держав загалом почали активно обговорюватися з середини XX століття. Спочатку дебати переважно проходили у США, і зрештою їх приклад наслідували європейські науковці та політики. Через міжнародні організації, зокрема Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Світовий банк, цей дискурс став настільки поширеним і глобальним, що дослідження, які проводяться в ЗВО, та їхній внесок у технологічні інновації нині підкреслюються в різних регіонах і національних системах світу

[13]. ЗВО з новим — дослідницьким — профілем діяльності стали головною темою дискусій та обговорень на багатьох конференціях, зустрічах, круглих столах практично в усіх розвинених державах світу.

У взаємопов'язаному та швидко мінливому світі розвиненим країнам потрібні освічені громадяни для підтримки постійного потоку досліджень та інновацій і підтримки своєї міжнародної конкурентоспроможності. Державні дослідні університети — це основа освітньої інфраструктури сучасних країн, яка задовольняє цю потребу. У звіті 2012 р. Президенту США та Конгресу державні дослідницькі університети визначаються як “науково-дослідні установи, які присвоюють докторські ступені, отримують частку фінансування з державних і місцевих асигнувань та є найважливішим компонентом загального ландшафту вищої освіти” [14].

Майже 75 % усіх студентів, які навчаються за програмами середньої освіти в США та країнах Європи, відвідують державні установи, починаючи від дворічних громадських коледжів і закінчуючи державними школами з чотирирічним курсом бакалаврату та магістратури та дослідницькими університетами, які надають докторський ступінь. Державні дослідники відіграють помітну та незамінну роль у цьому освітньому ландшафті. Окрім проведення досліджень і надання стипендій, державні дослідні університети забезпечують економічний розвиток та технічну допомогу своїм спільнотам, регіонам і націям, а також можливості для співпраці між профільними установами. Тоді як інші організації можуть розв'язувати ці потреби індивідуально, дослідницькі університети зобов'язані вирішувати їх якомога більш ефективно, дієво і доступно.

Практично в кожній розвиненій країні світу існують принаймні декілька, дослідницьких університетів, які надають географічно доступні освітні можливості своїм громадянам, а також іноземцям по всій країні. Дослідницькі університети ініціюють фундаментальні дослідження, що стимулюють наукові та технологічні відкриття. Вони навчають і надають кваліфіковану роботу силі завтрашнього дня. Вони готують вчителів і викладачів для такого навчання. Вони озброюють наступне покоління лідерів знаннями, навичками та співчуттям, щоб вести демократію XXI століття. Найбільш важливим є те, що дослідницькі університети є накопичувачами і розповсюджувачами людських знань і практичних навичок.

На сьогодні, стикнувшись зі скороченням державних інвестицій, дослідницькі університети змушені робити складний вибір щодо

інституційних пріоритетів. У цій обстановці деякі дослідницькі університети об'єднуються і створюють власні проекти, які спрямовані на досягнення досконалості та вільного доступу в державній вищій освіті, з метою заохочення підтримати дослідницькі університети та рекомендувати нові стратегії підтримки цих найважливіших інститутів.

Освіта та наука є головними чинниками економіки. У Світовій декларації про вищу освіту для XXI століття наголошено, що без відповідної вищої освіти та сучасних науково-дослідних установ із кваліфікованими й освіченими людьми, жодна країна не в змозі забезпечити реального сталого економічного розвитку [15].

На сьогодні в освітній сфері на світовому ринку переважають великі університети, які є університетськими комплексами, що охоплюють не лише освітні, а й дослідницькі підрозділи, а також структури, що забезпечують інноваційну діяльність університетів та тісну кооперацію останніх із промисловістю. Подібні структури є інструментами реалізації так званої третьої місії університету — задоволення конкретних соціальних потреб на додаток до освіти та досліджень — і водночас забезпечують його стійке багатоканальне фінансування. Такі університети називаються дослідними університетами [16].

Останніми десятиліттями посилилася роль університетів у створенні, накопичуванні, використанні та поширенні знань. Саме дослідницькі університети відіграють вирішальну роль у цьому процесі. Нова форма співпраці у рамках “трикутника знань” [3] стала провідною в сучасному світі, а дослідницькі університети стають активними гравцями не лише у виробництві нових знань і навичок, а й у їхньому поширенні та використанні через науково-інноваційну діяльність.

Базові особливості цієї моделі:

- освоєння студентами ключових компетенцій дослідницької та інноваційної діяльності через їх включення до відповідних практик;
- перехід на дворівневу систему “бакалаврат–магістратура”, що передбачає активне використання студентів, насамперед магістратури як найважливішої “рушійної сили” для досліджень і розробок;
- реальне включення більшості викладачів у дослідницьку та інноваційну діяльність, що розглядається як пріоритетна складова стосовно викладацької роботи;
- перетворення університетів на центри комунікації бізнесу, суспільства, держави з питань наукового та технологічного прогнозування, обміну передовими знаннями, розв’язання глобальних проблем;

- відмова від лінійної моделі “фундаментальні дослідження — прикладні розробки” на користь тісної співпраці з реальним сектором економіки як у пошуках замовлень на прикладні розробки, так і у пошуках фундаментальної тематики;
- полідисциплінарність досліджень і розробок;
- формування інноваційних виробництв та організація малих інноваційних підприємств;
- інтернаціоналізація наукової діяльності, що виражається в підключенні до провідного глобального наукового порядку денного, публікації в міжнародних журналах, організації міжнародних дослідницьких команд тощо [17].

Наслідком значного посилення дослідницької та інноваційної компоненти стало те, що саме дослідницькі університети досягли найбільших успіхів і показали високу ефективність у питаннях вирішення наступних важливих завдань:

- генерація нових знань та навичок і формування інноваційного інтелектуального середовища;
- здійснення розробок на докомерційній стадії, коли комерціалізація носить здебільшого ймовірний і відстрочений характер;
- прогнозування науково-технологічного розвитку та дослідження технологічних ринків;
- залучення молодих дослідників до сучасної інноваційної тематики;
- організація впроваджувальних зон і створення інноваційних підприємств;
- надання консультаційних послуг і консалтингова підтримка широкого кола організацій і підприємств [17].

У рамках цих завдань проблеми, на розв’язання яких покликані створення та функціонування дослідницьких університетів, є такими:

- організація та структуризація трансферу та комерціалізації технологій і розробок шляхом поширення результатів власних досліджень підрозділів університету на вітчизняний і закордонні ринки;
- залучення бізнесу, зокрема іноземного, до створення наукових підрозділів, досвідчених виробництв, високотехнологічних компаній на індустріальному майданчику університету;
- усунення дефіциту фінансування за рахунок залучення коштів статутного та інших фондів, інвестицій, благодійних внесків, коштів замовників, інших надходжень, що не захищені чинним законодавством;
- розв’язання проблеми дефіциту кадрів за рахунок введення системи заохочення різних рівнів;

- розв'язання проблеми підготовки/перепідготовки спеціалістів шляхом організації та проведення навчань, курсів підвищення кваліфікації тощо;
- організація єдиної системи експлуатації та моніторингу інформаційних даних щодо нових вітчизняних і закордонних розробок;
- усунення роз'єднаності підрозділів ЗВО.

Суть складових, які пов'язані з діяльністю дослідницького університету, є багатогранною та охоплює низку сегментів.

1. *Дослідна складова.* Залучення талановитої молоді з будь-якої точки планети до навчального та дослідного процесу в дослідницькому університеті є найважливішим фактором у розвитку глобальної конкурентоспроможності конкретного закладу освіти.

2. *Інтеграційна складова.* Попри те, що на сучасному етапі транскордонні актори набувають абсолютно різних форм і розмірів — від рівня окремого дослідника до національних і транснаціональних організацій — все одно залишається актуальною ситуація, коли нерівномірне виділення фінансових ресурсів у поєднанні з небажанням деяких держав узгоджувати та координувати національні ресурси, на жаль, як і раніше, перешкоджає справжній інтеграції спільних дослідницьких програм. Дослідницький університет покликаний значно наблизитися до розв'язання цієї перешкоди.

3. *Інфраструктурна складова.* Дослідницький університет цілком погоджується з ідеєю розвитку європейської інфраструктури підтримки конкурентоспроможності ЄС. Наразі проблематично точно заявити про конкретні способи та пропозиції щодо проекту, однак ЗВО готовий до обговорень у майбутньому.

4. *Складова трансферу знань.* Структурні підрозділи дослідницького університету як основа міжнародних конкурентоспроможних досліджень є центрами творчості, які залучають наукомісткі компанії та інвестиції в регіон і сприяють прискоренню передачі знань та інновації в місцевий бізнес.

5. *Складова відкритого доступу.* Доступ до дослідницької інформації має бути оптимізованим. Це є головною умовою в ситуації, коли європейська дослідницька спільнота прагне діяти ефективно. Відкритий доступ до досліджень, висновків і даних може допомогти розв'язати проблеми з доступом та просуванням знань до всіх громадян держави. Дослідницький університет цілком підтримує принципи відкритого доступу до дослідницької інформації.

6. *Міжнародна складова.* Взаємодія та партнерство з провідними фахівцями в галузі досліджень та об'єднання талановитих лю-

дей у будь-якій точці світу є пріоритетом для дослідницьких університетів. Дослідницький університет розглядає цю складову як спосіб масштабувати спільні програми та дослідження, збільшити фінансування науково-дослідних проектів і розширити масштаби міжрегіональної та міжнародної кооперації в наукових галузях виробництва.

7. *Управлінська складова.* Єдиний ринок із вільним поширенням знань та навичок потребує більш структурованого та керованого підходу до цих питань. Діяльність дослідницького університету буде спрямована на вирішення цього кола завдань.

8. *Гендерна складова.* Життєво важливо досягти прогресу в забезпеченні того, щоб дослідницька професія приваблювала та утримувала велику частку жінок. Зміст складової впливає не лише з аргументу про те, що визнання різноманітності дає змогу більш адекватно оцінювати якість, а й з економічного аргументу. Не можна дозволити собі даремно витратити таланти, незалежно від статі. Дослідницький університет буде об'єднувати талановиту молодь, досвідчених фахівців усіх статей і віку.

9. *Етична складова.* Свобода — це золоте правило дослідження і, як наслідок, незаперечне, фундаментальне та міжнародно визнане право дослідників. Дослідження не мають обмежуватися політичними програмами, і дослідники зазвичай не мають обмежуватися тим, які питання вони можуть поставити або в яких галузях їм варто проводити дослідження. Однак це не означає, що така свобода не може мати обмежень. Діяльність дослідницького університету цілком підтримує цю складову і в рамках чинного законодавства всіляко буде сприяти захисту етичної сторони досліджень, що відбуватимуться в стінах університету.

Трансформації сучасного університету, що виражаються у виникненні поруч із класичним університетом інших університетських форм, у зміні співвідношення його функцій — дослідження та освіти — у змістовних поворотах його ідеї та місії, критеріїв та оцінки діяльності, виявляються емпірично та вимагають аналітики і рефлексії [18]. Університет як проблема (у світі та в нашій державі особливо) викликає дослідницький інтерес, адже в кардинальності своєї постановки виникає питання про можливість свого існування в класичній формі, що історично склалася.

На сьогодні існує чимало наукових праць (аналітичних досліджень, наукових оглядів тощо) на тему дослідницьких університетів, передумов їх становлення та розвитку, особливостей функціонування, стратегій роботи та подальшої

еволюції. Розглянемо найбільш значущі наукові надбання за цією проблематикою.

Хоча основи наукового дослідження та розуміння його цінності для держави заклад ще Френсіс Бекон у XVI ст. [19], повною мірою реалізувати ідею університету з дослідницькою спрямованістю вдалося саме міністру освіти Пруссії Вільгельма фон Гумбольдта, який реформував пруську освіту. За рік до заснування Берлінського університету, в 1809 р., Гумбольдт пише меморандум “Про внутрішню та зовнішню організацію наукових установ у Берліні”. У ньому викладено принципи, на яких ґрунтується німецький класичний університет [2].

У своїй праці 2008 р. “Потрійна спіраль” [3] автор концепції, професор Стенфордського університету Г. Іцковіц, пропонує однойменну модель інноваційного розвитку, згідно з якою у XXI ст. розвиток економіки та суспільства загалом найбільш ефективно забезпечується через тісну взаємодію трьох суб’єктів (гілок потрійної спіралі): органів влади (як центральної, так і місцевої), бізнесу й університетів, причому внаслідок зростання значення інформації і знання в широкому сенсі центральна роль має бути відведена саме оновленим ЗВО [20].

Так, перший президент університету Джонса Хопкінса Деніел Койт Гілман стверджував, що дослідницький університет формує вчених — уважних спостерігачів, відповідальних і працьовитих співробітників, звичайних видавців та об’єднаних шукачів знань — це були принципи набуття, збереження та обміну знаннями [5].

Професор менеджменту вищої освіти університету Ліверпуля Джон Тейлор розробив власні рекомендації стосовно передумов і принципів функціонування дослідницьких університетів [6]. Він визначає ключові характеристики, що водночас є базовими передумовами успішних дослідницьких університетів таким чином:

- наявність суто прикладних досліджень;
- проведення навчання під керівництвом дослідження;
- широта навчальних дисциплін;
- висока частка програм післявишівських досліджень;
- високий рівень зовнішнього доходу;
- міжнародна перспектива.

Американський вчений і професор Бостонського коледжу, а також засновник Центру з вивчення міжнародної вищої освіти при Бостонському коледжі Філіп Дж. Альтбах визначає інший, хоча і схожий набір ключових характеристик, що необхідними для дослідницьких університетів:

- заклад має бути на вершині академічної ієрархії в диференційованій системі вищої

освіти й отримувати відповідну підтримку в переважній більшості державних установ;

- мати невелику конкуренцію з боку неуніверситетських дослідних інститутів, якщо вони не налагодили міцних зв’язків з університетами;
- розпоряджатися більшою кількістю коштів, ніж у інших університетів, задля залучення кращих співробітників і студентів та підтримки дослідницької інфраструктури;
- мати адекватні та стійкі бюджети;
- володіти правом отримання доходу від плати за навчання та інтелектуальної власності;
- мати відповідні приміщення;
- володіти автономією та академічною свободою [7].

У 2003 р. у статті “Про критерії дослідницького університету” Г. В. Майєр навів критерії та якісні показники, що визначають дослідницький університет [4]. На зарахування до типу дослідницького університету можуть претендувати такі ЗВО, які мають у своєму активі:

- державні премії та наукові школи, зараховані до провідних наукових шкіл держави;
- виконані гранти провідних національних наукових фондів (понад 100);
- декілька робіт із захисту дисертацій та високий відсоток захистів у встановлений термін;
- науково-дослідні організації, створені за постановами уряду;
- декілька сотень штатних наукових співробітників;
- центр унікального обладнання колективного користування;
- співпраця з міністерствами, академіями та іншими державними установами, міністерствами та академіями наук;
- центри високопродуктивних технологій;
- інфраструктуру інноваційної діяльності;
- національні та регіональні науково-координаційні центри.

Очевидно, що дослідницькі університети також володіють:

- широким спектром спеціальностей у галузі точних, природничих і гуманітарних наук,
- високим відсотком викладачів, які мають вчені ступені;
- розвиненою інфраструктурою підготовки кадрів найвищої кваліфікації;
- значною кількістю спеціальностей аспірантури та докторантури, докторантів та аспірантів, дисертаційних рад;
- ефективною системою відбору та підтримки талановитої молоді на всіх рівнях освітнього процесу (довішівського, вишівського та післявишівського рівнях);
- декількома десятками центрів довишівської підготовки в різних регіонах країни;

- регулярністю проведення наукових молодіжних заходів у вигляді стажувань молодих вчених у провідних наукових центрах та участю в міжнародних і вітчизняних конкурсах на кращу наукову та науково-дослідну роботу;
- гарною репутацією у світовій науково-освітній спільноті (кількість та якість зв'язків, що сформувалися з провідними університетами світу, отримання грантів провідних закордонних фондів і програм).

На актуальності дослідження того, що відбувається з класичним університетом у сьогоднішній, наголошує чимало авторів. Так, у доповіді ЮНЕСКО 2005 р. експерти міжнародного рівня (Л. Демаре, Ж. Плуен та ін.) стверджують, що в епоху постсучасності потрібні нові моделі розвитку вищої освіти [8]. Так, Ж.-Ф. Ліотар говорить про “старіння” класичного принципу освіти, про те, що в нових умовах “університет хворий” і “виходитиме з вживання” [9]. Про кризу, яку переживає сучасний класичний університет, говорять Б. Рідінгс [21], Ю. Хабермас [22], Р. Барнетт [10] та ін. Класичний університет нині вимушений перетворитися на “руїни”, у яких відчувається “відхідна за ерою професора” (Ж.-Ф. Ліотар) [9].

Такими є базові складові, що характеризують основи діяльності класичних дослідницьких університетів в їх класичному вигляді. У подальших публікаціях ця тема буде розкрита ширше, а також буде розглянуто та проаналізовано більше коло питань.

ВИСНОВКИ

Сучасні дослідницькі університети мають величезний інтелектуальний потенціал. Вони виконують важливу місію на рівні регіонів, країн, усього світу у різноманітних сферах життя держави та суспільства. Тенденції глобальної кооперації та інтеграції дослідницьких університетів, що намітилися, будуть сприяти новим досягненням у вітчизняній і світовій освіті та науці.

У цій статті було узагальнено передумови та характеристики класичного інноваційного дослідницького університету. Однак, це не означає, що дотримуючись зазначених принципів, можна розраховувати на успішне розв'язання університетських проблем під час трансформації у заклад освіти інноваційного типу. Лише вивчення позитивного досвіду відомих дослідницьких університетів світу, використання їх підходів до процесу розбудови нового закладу освіти та поєднання власних особливостей та ідей дасть змогу створити успішний і реально дієвий інноваційний дослідницький університет, який, обравши гідний шлях розвитку, може до-

сягти більшого і увійти до числа кращих університетів України та світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Мачуський В. В.* Академічне підприємництво в Україні: поняття та суб'єкти / В. В. Мачуський // Верховенство права. — 2018. — № 3. — С. 153–157.
2. *Мельник Д.* Первый исследовательский университет / Д. Мельник // ПостНаука. — 2021. — Режим доступу: <https://postnauka.ru/wtf/156204>.
3. *Etzkowitz H.* The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action London [Electronic resource] / H. Etzkowitz // The world collection of/ articles and other resources, 2008. — Access: <https://silo.pub/the-triple-helix-university-industry-government-innovation-in-action.html>.
4. *Майер Г. В.* О критериях Исследовательского университета [Электронный ресурс] / Г. В. Майер // Университетское управление: практика и анализ. — 2003. — № 3 (26). — С. 6–9. — Режим доступа: <https://core.ac.uk/download/pdf/287465408.pdf>.
5. *Wayne Elliott, Robert.* An Effective Leader in Higher Education: Charles William Eliot [Electronic resource] / Wayne Elliott R., Osland Paton // Journal of International Education and Leadership. — 2014. — Vol. 4, Issue 2. — Access: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1135894.pdf>.
6. *Taylor J.* Strategies for Internationalization: Some issues and Responses [Electronic resource] / J. Taylor // University of Liverpool. — 2016. — Access: https://www.hrk.de/fileadmin/redaktion/hrk/02-Dokumente/02-07-Internationales/02-07-02-Audit/WS_3_Taylor.pdf.
7. *Altbach Philip G.* Advancing the national and global knowledge economy: The role of research universities in developing countries [Electronic resource] / Altbach Philip G. // Studies in Higher Education. — 2013. — Access: https://www.researchgate.net/publication/263602441_Advancing_the_national_and_global_knowledge_economy_The_role_of_research_universities_in_developing_countries. <https://doi.org/10.1080/03075079.2013.773222>
8. *Matsuura K.* Towards knowledge societies [Electronic resource] / K. Matsuura // UNESCO world report. — 2005. — Access: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141843_rus.
9. *Ліотар Ж. Ф.* Состояние постмодерна (1979) [Электронный ресурс] / Ж. Ф. Лиотар // Европа в эпоху конца истории, 2015. — Режим доступа: <https://www.hardcore-hegel.com/post/jean-fran%C3%A7ois-lyotard.-la-condition-postmoderne-1979>.
10. *Барнетт Р.* Осмысление университета / Р. Барнетт. — Минск : Центр проблем развития образования Белорусского государственного университета, 1999. — Режим доступу: <http://charko.narod.ru/tekst/alm1/barnet.htm>.
11. *Щегель С. М.* Академічне підприємництво в Україні: як забезпечити системні інновації та комерціалізацію наукових розробок [Електронний ресурс] / С. М. Щегель // Розвиток академічного підприємництва в закладах вищої освіти та наукових установах України: круглий стіл. — 2019. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/publikatsiyi/kruglogo-stolu-2019-3005.pdf>.
12. *Бертон К.* Создание предпринимательских университетов: организационные направления трансформации [Электронный ресурс] / К. Бертон //

- ЛитМир электронная библиотека. — 2011. — Режим доступа: <https://www.litmir.me/br/?b=663552&p=3>.
13. Krücken G. University Research and Innovation [Electronic resource] / G. Krücken. — Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation and Entrepreneurship. — 2013. — Access: https://www.researchgate.net/publication/282333884_University_Research_and_Innovation. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3858-8_342
 14. Trends and Challenges for Public Research Universities [Electronic resource] // National Science Board. — 2012. — Access: <https://www.nsf.gov/nsb/sei/companion2/files/nsb1245.pdf>.
 15. World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century: Vision and Action [Electronic resource] // World Conference on Higher Education. — 1998. — Access: https://bice.org/app/uploads/2014/10/unesco_world_declaration_on_higher_education_for_the_twenty_first_century_vision_and_action.pdf.
 16. Абылгазина А. Е. Научно-исследовательские университеты Казахстана: формирование и развитие инновационной среды [Электронный ресурс] / А. Е. Абылгазина, А. М. Мамырханова // Современные проблемы науки и образования. — 2015. — Режим доступа: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=23794>.
 17. Бойкова О. И. Модель исследовательского университета: мировой опыт [Электронный ресурс] / О. И. Бойкова // Международный электронный журнал. Устойчивое развитие: наука и практика. — 2014. — Режим доступа: <http://www.yrazvitie.ru/wp-content/uploads/2014/06/02-Boikova.pdf>.
 18. Петрова Г. И. Исследовательский университет versus университет классический? [Электронный ресурс] / Г. И. Петрова, И. А. Ершова, А. О. Зоткин // Вестник Томского государственного университета. — 2014. — Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/issledovatel'skiy-universitet-versus-universitet-klassicheskiy/viewer>.
 19. Особенности правовых и политических взглядов Френсиса Бэкона [Электронный ресурс] // История и исторические личности. — 2012. — Режим доступа: https://knowledge.allbest.ru/history/3c0a65635b3ad68a5c53b89421316d26_0.html.
 20. Підприємницький університет як перспективна модель поєднання досліджень, освіти й економічних інновацій [Електронний ресурс] // OpenStax Textbooks. — 2–21. — Режим доступу: <https://cnx.org/contents/WZZuPxzQ@3/Підприємницький-університет-як-перспективна-модель-поєднання-досліджень-освіти-й-економічних-інновацій>.
 21. Ридингс Б. Университет в руинах [Электронный ресурс] / Б. Ридингс // Центр проблем развития образования Белорусского государственного университета. — 2009. — Режим доступа: <http://charko.narod.ru/index62.htm>.
 22. Habermas J. The Idea of the University: Learning Processes [Electronic resource] / J. Habermas // New German Critique. — 1987. — Access: <https://www.jstor.org/stable/488273>.
- REFERENCES**
1. Machuskyi, V. V. (2018). Akademichne pidpriemnytstvo v Ukraini: poniattia ta subiekty [Academic business in Ukraine: understanding and subject]. *International Journal of "Supremance Of Law"* [Rule of law]. Retrieved from: <https://www.businesslaw.org.ua/akademichne-pidpriemnytstvo-v-ukraini/> [in Ukr.].
 2. Melnik, D. (2021). Perviy issledovatel'skiy universitet [First Research University]. *PostNauka*. Retrieved from: <https://postnauka.ru/wtf/156204>. [in Russ.].
 3. Etzkowitz, H. (2008). The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action London. *The world collection of articles and other resources on the papers, management guidelines, and commentary*. Retrieved from: <https://silo.pub/the-triple-helix-university-industry-government-innovation-in-action.html>.
 4. Mayer, G. V. (2003). O kriteriyah Issledovatel'skogo Universiteta [On the criteria of the Research University]. *Universitetskoe upravlenie: praktika i analiz* [University management: practice and analysis]. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/287465408.pdf>. [in Russ.].
 5. Wayne Elliott, Robert, & Osland Paton, Valerie (2014). An Effective Leader in Higher Education: Charles William Eliot. *Journal of International Education and Leadership*. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1135894.pdf>.
 6. Taylor, J. (2016). Strategies for Internationalization: Some issues and Responses. *University of Liverpool*. Retrieved from: https://www.hrk.de/fileadmin/redaktion/hrk/02-Dokumente/02-07-Internationales/02-07-02-Audit/WS_3_Taylor.pdf.
 7. Altbach, Philip G. (2013). Advancing the national and global knowledge economy: The role of research universities in developing countries. *Studies in Higher Education*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/263602441_Advancing_the_national_and_global_knowledge_economy_The_role_of_research_universities_in_developing_countries. <https://doi.org/10.1080/03075079.2013.773222>
 8. Matsuura, K. (2005). Towards knowledge societies. *UNESCO world report*. Retrieved from: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141843_rus.
 9. Liotar, Zh. F. (2015). Sostoyanie postmoderna [Post-modern state] (1979). *Evropa v epohu kontsa istorii* [Europe in the era of the end of history]. Retrieved from: <https://www.hardcore-hegel.com/post/jean-fran%C3%A7ois-lyotard.-la-condition-postmoderne-1979>. [in Russ.].
 10. Barnett, R. (1999). Osmyslenie universiteta [Understanding the University]. Retrieved from: <http://charko.narod.ru/tekst/alm1/barnet.htm>. [in Russ.].
 11. Shchehel, S.M. (2019). Akademichne pidpriemnytstvo v Ukraini: yak zabezpechyty systemni innovatsii ta komertsializatsiiu naukovykh rozrobok [Academic entrepreneurship in Ukraine: how to secure system innovation and commercialization of scientific research]. *Rozvytok akademichnoho pidpriemnytstva v zakladakh vyshchoi osvity ta naukovykh ustanovakh Ukrainy* [Development of academic entrepreneurship in the foundations of higher education and scientific institutions in Ukraine]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/publikatsiyi/kruglogo-stolu-2019-3005.pdf>. [in Ukr.].
 12. Berton, Klark (2011). Sozdanie predprinimatel'skiy universitetov: organizatsionnyie napravleniya transformatsii [Creation of entrepreneurial universities: organizational directions of transformation]. *LitMir elektronnyaya biblioteka* [LitMir electronic library]. Retrieved from: <https://www.litmir.me/br/?b=663552&p=3>. [in Russ.].
 13. Krücken, Georg (2013). University Research and Innovation. *Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation and Entrepreneurship*. Retrieved

- from: https://www.researchgate.net/publication/282333884_University_Research_and_Innovation. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3858-8_342
14. Trends and Challenges for Public Research Universities (2012). *National Science Board*. Retrieved from: <https://www.nsf.gov/nsb/sei/companion2/files/nsb1245.pdf>.
 15. World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century: Vision and Action (1998). *World Conference on Higher Education*. Retrieved from: https://bice.org/app/uploads/2014/10/unesco_world_declaration_on_higher_education_for_the_twenty_first_century_vision_and_action.pdf.
 16. Abylgazina, A. E., Mamyirhanova, A. M. (2015). Nauchno-issledovatelskie universitety Kazakhstana: formirovaniye i razvitiye innovatsionnoy sredy [Research universities of Kazakhstan: formation and development of the innovative environment]. *Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniya* [Modern problems of science and education]. Retrieved from: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=23794>. [in Russ.].
 17. Boykova, O. I. (2014). Model issledovatelskogo universiteta: mirovoy opyt. *Mezhdunarodnyy elektronnyy zhurnal. Ustoychivoe razvitiye: nauka i praktika*. Retrieved from: <http://www.yrazvitiye.ru/wp-content/uploads/2014/06/02-Boikova.pdf>. [in Russ.].
 18. Petrova, G. I., Ershova, I. A., Zotkin A. O. (2014). Issledovatelskiy universitet versus universitet klassicheskiy? [Research university versus classical university?]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta* [Bulletin of the Tomsk State University]. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/issledovatelskiy-universitet-versus-universitet-klassicheskiy/viewer>. [in Russ.].
 19. Osobennosti pravovyih i politicheskikh vzglyadov Frensisy Bekona (2012). *Istoriya i istoricheskie lichnosti* [Features of the legal and political views of Francis Bacon]. *History and historical personalities*. Retrieved from: https://knowledge.allbest.ru/history/3c0a65635b3ad68a5c53b89421316d26_0.html. [in Russ.].
 20. Pidpriyemnytskyi universytet yak perspektyvna model poiednannia doslidzhen, osvity y ekonomichnykh innovatsii [Entrepreneurship University as a promising model of combining research, education and economic innovation] (2021). *OpenStax Textbooks*. Retrieved from: <https://cnx.org/contents/WZZuPxzQ@3/Підприємницький-університет-як-перспективна-модель-поєднання-досліджень-освіти-й-економічних-інновацій>. [in Ukr.].
 21. Ridings, B. (2009). Universitet v ruinah [University in ruins]. *Tsentr problem razvitiya obrazovaniya Belorusskogo gosudarstvennogo universiteta* [Center for Educational Development Problems of the Belarusian State University]. Retrieved from: <http://charko.narod.ru/index62.htm>. [in Russ.].
 22. Habermas, J. (1987). The Idea of the University: Learning Processes. *New German Critique*. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/488273>.

I. S. Balanchuk, Senior Researcher

CLASSICAL RESEARCH UNIVERSITY: BASIC INFORMATION — CONCEPT, PREREQUISITES, DEVELOPMENT

Abstract. *What is a classical research university? What concepts does an institution of higher education of an innovative type include? What are the prerequisites and features of the creation and functioning of a new type of educational institution? What are the basic elements of such an educational institution? What are the features of teaching students in higher educational institutions specializing in research? How are high standards of education developed and put into practice in such educational institutions? The author will try to answer these and many other questions in this article. Based on data collected through qualitative selection and analysis of a wide range of specialized information, a number of relevant academic and professional literature, official documents, in particular laws, regulations, directives, etc., as well as a number of service information and educational portals of leading research universities of the world, a scientific study was launched on the creation, development and functioning of classical research universities in Ukraine and the world. The article outlined the prerequisites for the emergence of a classical research university in Europe. The concept of academic entrepreneurship and the relationship between it and research universities are explained. Explanations of scientific cooperation within the framework of the “triangle of knowledge” model are given, the basic features of the model are outlined. The problems of the topic and the main tasks that research universities are called upon to solve are highlighted. The essence of the components associated with the activities of the research university is revealed. The publications of scientists, thinkers and other European and world figures involved in the study of the issue of the creation and activities of research universities are analyzed.*

Keywords: *research university, innovation, transformation, academic entrepreneurship, graduate school, scientific research, institution of higher education.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Баланчук Ірина Сергіївна — с. н. с. ДНУ “Український інститут науково-технічної експертизи та інформації”, вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (044) 521-09-81; balanchuk@uintei.kiev.ua; ORCID: 0000-0002-5179-7350

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Balanchuk I. S. — Senior Researcher of State Institution “Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information”, Antonovycha str., 180, Kyiv, Ukraine, 03680; +38 (044) 521-09-81; balanchuk@uintei.kiev.ua; ORCID: 0000-0002-5179-7350